

Státní oblastní archiv v Plzni

Družstevní velkoobchod oděvním zbožím Plzeň

1955–1958

Inventář

EL NAD č.: 10234

AP č.: 704

Mgr. Michal Peleška

Plzeň 2015

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archiválií	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	5
III. Archivní charakteristika archivního fondu	5
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	7
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky	8
Seznam použitých pramenů a literatury	9
Přílohy:	
Příloha č. 1: Seznam použitých zkratk	10
Inventární seznam	11

I. Vývoj původce archiválií

Družstevní velkoobchodní podniky byly družstevní organizace ve smyslu ustanovení § 51 zákona č. 53/1954 Sb.¹ Jednalo se o socialistické právnické osoby s vlastními základními prostředky, které byly zapisovány do stejného oddílu podnikového rejstříku jako lidová družstva.

Důvodem ke vzniku specializovaných družstevních velkoobchodních podniků byla především snaha o zlepšení doposud nevyhovujícího stavu zásobování družstevních prodejen. Zavedení nové sítě družstevních velkoobchodních podniků mělo zajistit pravidelnější a rychlejší rozvoz zboží. Dále mělo umožnit nahrazení malých nevyhovujících skladů většími a efektivnějšími skladišti a v neposlední řadě také přispět ke zjednodušení některých druhů evidence a obchodní administrativy.

Zřizovateli družstevních velkoobchodních podniků bývaly příslušné krajské svazy spotřebních družstev (KSSD). Veškerá rozhodnutí a opatření orgánů krajských svazů spotřebních družstev byla pro družstevní velkoobchody závazná, stejně jako rozhodnutí a opatření orgánů Ústředního svazu spotřebních družstev. KSSD u družstevních velkoobchodů prováděly rovněž revizní kontroly. Vedoucími družstevních velkoobchodních podniků byli ředitelé, kteří byli přímo podřízeni představenstvu KSSD. Územní působnost byla obvykle vymezena obvodem působnosti zřizovatele. Ke zrušení družstevních velkoobchodních podniků mohlo dojít se souhlasem Ústředního svazu spotřebních družstev na základě rozhodnutí představenstva příslušného KSSD.

Představenstvo Krajského svazu spotřebních družstev v Plzni zřídilo v roce 1955 výše uvedeným způsobem také Družstevní velkoobchod oděvním zbožím Plzeň (DVOZ Plzeň). Z dochovaných ročních účetních dokladů vyplývá, že činnost podniku byla zahájena k 1. 10. 1955. Souběžně se vznikem družstevních velkoobchodů byly zároveň rušeny stávající velkoobchodní základny okresních svazů spotřebních družstev (VOZ OSSD). Podnikové ředitelství nově zřízeného družstevního velkoobchodu sídlilo v Kollárově ulici č. 22 v Plzni. Územní působnost DVOZ Plzeň byla totožná s územní působností Krajského svazu spotřebních družstev v Plzni a vztahovala se na celé území tehdejšího Plzeňského kraje, ustanoveného na základě zákona č. 280/1948 Sb.²

¹ Zákon č. 53/1954 Sb. ze dne 27. 10. 1954, o lidových družstvech a o lidových organizacích.

² Zákon č. 280/1948 Sb. ze dne 21. 12. 1948, o krajském zřízení.

Družstevní velkoobchod oděvním zbožím organizoval a prováděl zásobování maloobchodní sítě výrobky oděvního průmyslu. K tomuto účelu uzavíral smlouvy s dodavateli a odběrateli. U dodávaného zboží dohlížel na jeho množství, kvalitu a správné skladování. K hlavním úkolům družstevních velkoobchodních podniků patřila v neposlední řadě výstavba, oprava a údržba provozních budov, zejména družstevních skladů.

Družstevní velkoobchodní podniky se skládaly z podnikového ředitelství a oblastních závodů. O zřízení oblastních závodů rozhodoval ředitel družstevního velkoobchodu se souhlasem představenstva příslušného krajského svazu spotřebních družstev.

Družstevní velkoobchod oděvním zbožím Plzeň žádné vlastní oblastní závody neměl a mimo podnikové ředitelství disponoval pouze několika sklady. Vedle centrálního skladu v Chrástu, skladu galanterie v plzeňské Poděbradově ulici a skladu textilu v ulici Železniční, využíval podnik ke své činnosti sklady v Křimicích, Kvíčovicích, Merklíně a Rokycanech. Posledně jmenovaný sklad byl později nahrazen skladem v Přešticích. Samotné podnikové ředitelství se dělilo na vlastní vedení podniku, obchodní odbor, plánovací oddělení a účtárnu. Byl zde také kádrový referát a referát práce a mezd.

Protože potíže s nedostatkem některých druhů spotřebního zboží nadále přetrvávaly, rozhodly se ústřední orgány KSČ pro reorganizaci velkoobchodní sítě, která měla spočívat ve sloučení družstevního a státního velkoobchodu. Ačkoli připravovaná reorganizace hlavní příčiny zásobovacích potíží v podstatě neřešila, její potřebnost byla odůvodňována především zjednodušením organizační struktury a výraznou úsporou provozních nákladů.

Na základě usnesení politického sekretariátu ÚV KSČ č. 200/1957³ bylo ministerstvu vnitřního obchodu uloženo vypracovat a předložit návrh na začlenění velkoobchodní činnosti spotřebních družstev do státního sektoru. V důsledku následné restrukturalizace velkoobchodní sítě bylo do státního sektoru začleněno 48 družstevních velkoobchodních podniků se 199 oblastními závody. Samotný družstevní velkoobchod oděvním zbožím Plzeň zanikl k 1. 7. 1958, kdy byl začleněn do nově se tvořícího Spojeného velkoobchodu Plzeň.

³ Usnesení politického sekretariátu ÚV KSČ č. 200/1957 ze dne 15. 10. 1957.

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

O způsobu nakládání s dokumenty přímo u původce bohužel nejsou k dispozici žádné doklady. Nepodařilo se objevit žádné záznamy či zmínky o existenci ukládacích systémů, pravidelných kontrolách ve spisovně či případných skartacích.

V rámci archiválií družstevního velkoobchodu oděvním zbožím Plzeň se nedochovaly žádné podací protokoly a nedochoval se ani žádný spisový plán, kterým by se dotyčná organizace řídila.

Archiválie družstevního velkoobchodu nejsou opatřeny jednacími čísly ani žádnými dalšími evidenčními znaky. Na některých archiváliích se objevují razítka s nápisy „DRUŽSTEVNÍ VELKOOBCHOD ODĚVNÍM ZBOŽÍM krajského svazu spotřebních družstev PLZEŇ, KOLLÁROVA UL. č. 22“ nebo "DRUŽSTEVNÍ VELKOOBCHOD ODĚVNÍM ZBOŽÍM krajského svazu spotřebních družstev v Plzni se sídlem v Plzni".

Zachované archiválie z činnosti DVOZ Plzeň byly nejprve uloženy ve Sdruženém podnikovém archivu Krajského svazu spotřebních družstev v Plzni. Ke dni 30. června 1967 došlo k jejich předání do Státního archivu v Plzni pod přírůstkovým číslem 22/67. Na základě údajů v přírůstkové knize bylo k uvedenému datu předáno 6 kartonů z let 1955–1958. Od roku 1967 již žádné další archiválie Družstevního velkoobchodu oděvním zbožím do archivu přebírány nebyly a v době po roce 1968 již nedošlo ani k žádnému jejich vyčleňování nebo přearazování do jiných fondů.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

V roce 1968 byly archiválie fondu hrubě uspořádány Karlem Fleissigem, který zároveň sestavil neschválený koncept archivní pomůcky. Podle zmínky ve spisu o fondu byla z předaných archiválií záhy po jejich převzetí vyskartována tzv. archivní kniha z let 1956–1958. Autor neschváleného konceptu archivní pomůcky Karel Fleissig zároveň uvádí, že dne 23. května 1968 byly do fondu Krajský svaz spotřebních družstev Plzeň přearazeny archiválie podnikového pojištění 1956–1958. O podrobnostech přearazení uvedených archiválií se bohužel nepodařilo dohledat nic

bližšího. Před začátkem pořádání sestával archivní fond Družstevní velkoobchod oděvním zbožím Plzeň ze 6 kartonů z let 1955–1958 o celkovém fyzickém rozsahu 0,72 bm. Zpracování ve Státním oblastním archivu v Plzni provedl během let 2014–2015 Mgr. Michal Peleška. Po provedené inventarizaci se archivní fond skládá ze 4 kartonů, které obsahují spisy z časového rozsahu 1955–1958 a fyzický rozsah nově uspořádaného fondu činí 0,48 bm. Rozdíl 0,24 bm mezi fyzickým rozsahem zpracovaného a nezpracovaného archivního fondu vznikl vyřazením archiválií (viz protokol o vyřazení archiválií z evidence NAD z důvodu přehodnocení významu čj. SOAP/001-0065/2015 ze dne 12. 1. 2015), kdy bylo vyskartováno celkem 0,07 bm měsíčních účetních závěrek z let 1956–1957 a v důsledku přebalení a uložení všech archiválií do nových kartonů.

Družstevní velkoobchod oděvním zbožím vyvíjel činnost od 1. 10. 1955 do 30. 6. 1958. V rámci archivního fondu se nenacházejí žádná priora ani posteriora.

Vzhledem k tomu, že nebyl zjištěn žádný registraturní systém, jenž by mohl blíže definovat způsob uspořádání archivního fondu, bylo pro účel pořádání zvoleno umělé pořádací schéma. Hlavním úkolem umělého schématu bylo přizpůsobit se charakteru instituce a zároveň přihlédnout i ke konkrétní situaci odrážející míru zachování jednotlivých typů archiválií. Archiválie byly tedy v rámci inventárního seznamu rozděleny do následujících čtyř pododdílů:

Vedení, správa a organizační záležitosti

Majetkové a stavební záležitosti

Personální záležitosti

Revize a účetnictví

Archiválie se bohužel nedochovaly v plném rozsahu. Některé druhy archiválií zůstaly zachovány pouze torzovitě. Nenahraditelnou ztrátu z hlediska historie instituce představuje hlavně absence zápisů ze schůzí vedoucích orgánů. Naopak účetní spisy a některé archiválie z kategorie majetkové evidence jsou zastoupeny v poměrně velkém množství. Některé rozšiřující poznatky a hlubší souvislosti z oblasti řízení pouňorových spotřebních družstev může zájemce o historii spotřebního družstevnictví nalézt také v rámci archivního fondu Krajský svaz spotřebních družstev

v Plzni 1953–1985 v péči Státního oblastního archivu v Plzni. Archivní fond Krajský svaz spotřebních družstev v Plzni obsahuje mj. sbírku dobových usnesení, směrnic a pokynů Ústředního svazu spotřebních družstev (uložených v kartonech č. 125–129).

Jazykem archivního fondu je čeština.

Fyzický stav archivního fondu DVOZ Plzeň lze z celkového hlediska hodnotit jako dobrý.

Zpracování archivního fondu se řídilo Metodickým pokynem ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek čj. SOAP/006-0767/2010 ze dne 12. 3. 2010 a jeho dodatkem čj. SOAP/006-1300/2014 ze dne 15. 7. 2014.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Archiválie Družstevního velkoobchodu oděvním zbožím Plzeň poskytují dílčí přehled o situaci a formě zásobování obyvatel výrobky oděvního průmyslu na území tehdejšího Plzeňského kraje ve druhé polovině padesátých let. Vypovídací schopnost dochovaných archiválií je velmi podstatně snížena jejich neúplností a torzovitostí.

Vzhledem k tomu, že se ve fondu prakticky nedochovaly žádné zápisy ze schůzí vedoucích orgánů ani výroční zprávy nebo organizační řády, lze k přednostnímu badatelskému zájmu doporučit především revizní zprávy z let 1955 a 1958 (inv. č. 10 a 11), dohodu o předání družstevní velkoobchodní činnosti Spojenému velkoobchodu v Plzni (inv. č. 2) a pro alespoň částečné přiblížení chodu instituce je možné do určité míry využít i zachované archiválie účetní povahy.

Personální a kádrové spisy zaměstnanců (inv. č. 9) obsahují řadu osobních údajů. Při nakládání s uvedenými spisy je nezbytné respektovat zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, neboť se zde mohou vyskytovat i záznamy dosud žijících osob. Archiválie jsou jinak přístupné bez omezení. Archivní fond je uložen ve Státním oblastním archivu v Plzni, Sedláčkova 44.

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky

Archivní fond Družstevní velkoobchod oděvním zbožím Plzeň uspořádal, inventární seznam sestavil a úvod zpracoval Mgr. Michal Peleška průběžně v letech 2014–2015 v 1. oddělení Státního oblastního archivu v Plzni.

V Plzni dne 16. 12. 2015

Mgr. Michal Peleška

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny:

Státní oblastní archiv v Plzni, archivní fond *Krajský svaz spotřebních družstev Plzeň*

Sbírka zákonů Republiky Československé, 1948 (částka 67., 3. 8.; částka 101., 24. 12.)

Sbírka zákonů Republiky Československé, 1954 (částka 34., 1. 12.)

Literatura:

ČÁP, Jiří, KONÍŘ, Vladimír. *Družstva a jejich transformace*. Praha : SEVT, 1992.

NĚMCOVÁ, Lidmila, PRŮCHA, Václav. *K dějinám družstevnictví ve světě a v Československu*. Praha : Vysoká škola ekonomická, 1999.

NĚMCOVÁ, Lidmila. *Nezemědělské družstevnictví* [online]. In Slovníková příručka k československým dějinám 1948–1989. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2006. [cit. 2014-11-03]. Dostupné z www.usd.cas.cz/UserFiles/File/Publikace/Prirucka48_89.pdf .

NĚMCOVÁ, Lidmila a kol. *Vybrané kapitoly z českého družstevnictví*. Praha : Družstevní asociace ČR, 2001.

Organisace družstevních velkoobchodních podniků a oblastních závodů KSSD. Praha : Ústřední svaz spotřebních družstev, 1957.

VÁVROVÁ, Vladimíra. *160 let družstevnictví v České republice: 1847–2007*. Praha : Družstevní asociace ČR, 2006.

Vývoj družstevnictví na území ČSFR. Praha : Svépomoc, 1992.

Seznam použitých zkratk

AP	archivní pomůcka
AV ČR	Akademie věd České republiky
bm	běžný(é) metr(y)
č.	číslo
čj.	číslo jednací
ČR	Česká republika
ČSFR	Česká a Slovenská Federativní Republika
DVOZ	družstevní velkoobchod oděvním zbožím
EL	evidenční list
Evid.	evidenční
inv. č.	inventární číslo
jedn.	jednotka
kar	karton
KSČ	Komunistická strana Československa
KSSD	krajský svaz spotřebních družstev
mj.	mimo jiné
NAD	Národní archivní dědictví
Sb.	sbírka zákonů
SEVT	Statistické a evidenční vydavatelství tiskopisů
SOA	státní oblastní archiv
SOAP	Státní oblastní archiv v Plzni
UL.	ulice
ÚV KSČ	Ústřední výbor Komunistické strany Československa
VOZ OSSD	velkoobchodní základna okresního svazu spotřebních družstev

INVENTÁRNÍ SEZNAM

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn. č.
Vedení, správa a organizační záležitosti			
1	Smlouva o rozvozu zboží uzavřená s Družstevním velkoobchodem průmyslového zboží Plzeň	1957	kar 1
2	Dohoda o předání družstevní velkoobchodní činnosti Spojenému velkoobchodu v Plzni	1958	kar 1
3	Instrukce Ústředního svazu spotřebních družstev	1955	kar 1
4	Instrukce krajského svazu spotřebních družstev k odvodu důchodové daně	1957	kar 1
Majetkové a stavební záležitosti			
5	Soupis vnitřního vybavení obchodů	1958	kar 1
6	Nákupní plán reexpedičního skladu Plzeň (Železniční ulice)	1957	kar 1
7	Projekt centrálního skladu Chrást (1. část)	1956	kar 1
7	Projekt centrálního skladu Chrást (2. část)	1956	kar 2
8	Projekt elektrické přípojky a vnitřního vybavení trafostanice Kvíčovice	1955	kar 2
Personální záležitosti			
9	Personální a kádrové spisy zaměstnanců	1955–1958	kar 3
Revize a účetnictví			
10	Revizní zpráva	1955	kar 4
11	Revizní zpráva	1958	kar 4
12	Roční účetní závěrka (od 1. 10. 1955)	1955	kar 4
13	Roční účetní závěrka	1956	kar 4
14	Roční účetní závěrka	1957	kar 4

Název archivní pomůcky: Družstevní velkoobchod oděvním zbožím Plzeň

Značka archivního fondu: DVOZ Plzeň

Časové rozmezí: 1955–1958

Počet evidenčních jednotek: 4 (4 kartony)

Počet inventárních jednotek: 14

Rozsah v bm: 0,48

Stav ke dni: 16. 12. 2015

Zpracovatel archivního fondu: Mgr. Michal Peleška

Zpracovatel archivní pomůcky: Mgr. Michal Peleška

Počet stran: 13

Počet exemplářů: 4

Schválil: Mgr. Petr Hubka
ředitel Státního oblastního archivu v Plzni
dne 16. 12. 2015 čj. SOAP/006-2368/2015